

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІЗМАЇЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНИХ НАУК
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ І ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ ТА КУЛЬТУРИ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Історія суспільно-політичної думки в Україні

(назва навчальної дисципліни)

освітній ступінь бакалавр

(назва освітнього ступеня)

галузь знань усіх галузей знань

(шифр і назва галузі знань)

спеціальність усіх спеціальностей

(спеціалізація) *(код і назва спеціальності (предметної спеціальності або спеціалізації))*

тип дисципліни вибіркова

(обов'язкова / вибіркова / факультативна)

ПОГОДЖЕНО:

Гарант освітньої програми

(підпис, ініціали, прізвище)

РЕКОМЕНДОВАНО:

кафедрою української і всесвітньої
історії та культури
протокол № 8 від

08.01.2020

Завідувач кафедри

М. С. Шендрина
(підпис, ініціали, прізвище)

Голова ради з якості вищої освіти факультету
української філології та соціальних наук

Н. О. Гончарова
(підпис, ініціали, прізвище)

Розробник програми:

Михайлов Олександр Ілліч , кандидат
історичних наук, викладач кафедри української
і всесвітньої історії та культури.

Рецензент програми:

Чорна Ліана Володимирівна, кандидат
історичних наук, доцент кафедри української і
всесвітньої історії та культури.

1. ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна	Заочна
Кількість кредитів: 4	Лекції:	
	26	6
Модулів: 1	Практичні заняття:	
Загальна кількість годин: 120	-	-
Рік вивчення дисципліни за навчальним планом: 3, 4	Лабораторні заняття:	
	-	-
Семестр: 5-6, 7	Семінарські заняття:	
	22	6
Тижневе навантаження (год.):	Консультації:	
- аудиторне: 3	-	-
- самостійна робота: 5	Індивідуальні заняття:	
Форма підсумкового контролю: залік	-	-
Мова навчання: українська	Самостійна робота:	
	72	108

2. МЕТА ДИСЦИПЛІНИ

Предмет вивчення навчальної дисципліни: історія розвитку суспільно-політичної думки в Україні від найдавніших часів до сьогодення: політичних ідей, концепцій, державницької думки.

Метою вивчення дисципліни «Історія суспільно-політичної думки в Україні» є оволодіння студентами системними знаннями щодо розвитку політичних ідей, концепцій в Україні від витоків до поч. ХХІ століття, політичних поглядів провідних громадських діячів.

Передумови для вивчення дисципліни: оволодіння фаховими компетентностями, що формуються під час вивчення дисциплін «Вступ до спеціальності з основами наукових досліджень», «Історія України та української культури», «Історія первісного суспільства».

Міждисциплінарні зв'язки: проблематика курсу пов'язана з дисциплінами «Історія України та української культури», «Вступ до спеціальності», «Спеціальні історичні дисципліни», «Філософія», «Історія релігії», «Політологія».

3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен набути такі результати навчання:

- 1. Знання:** теоретичного матеріалу щодо розвитку політичних ідей, концепцій української державності від витоків до поч. ХХІ століття.
- 2. Уміння:** узагальнити, критично осмислити основні концепції та теорії в українській суспільно-політичній думці, політичні погляди окремих громадських діячів.
- 3. Комунікація:** використовувати набуті знання при веденні наукових дискусій з політичних питань, виявляти повагу до опонентів, створювати

умови для комунікації із представниками наукових, громадських, релігійних і національно-культурних організацій, дотримуватись норм цивілізованої політичної поведінки, культури політичного спілкування.

4. *Автономність та відповідальність* виконувати індивідуальні науково-дослідні завдання з відповідної проблематики, виявляти самостійність і соціальну відповідальність, громадянські та патріотичні чесноти при виконанні функціональних обов'язків.

4. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ

№ з/п	Назви тем	Кількість годин (денна форма навчання)						Кількість годин (заочна форма навчання)					
		Аудиторні	Лекції	Семінарські (практичні)	Лабораторні	Консультації	Самостійна робота	Аудиторні	Лекції	Семінарські (практичні)	Лабораторні	Консультації	Самостійна робота
1.	Вступ. Предмет і завдання курсу. Зв'язок з іншими дисциплінами. Тема 1. Суспільно-політична думка Київської Русі.	6	4	2	-	-	8	2	2	-	-	-	10
2.	Тема 2. Суспільно-політична думка в Україні литовсько-польської доби.	4	2	2	-	-	6	-	-	-	-	-	12
3.	Тема 3. Українська суспільно-політична думка доби Козаччини	4	2	2	-	-	6	-	-	-	-	-	10
4.	Тема 4. Українська суспільно-політична думка кінця ХУІІ – ХУІІІ ст.	4	2	2	-	-	6	1	-	1	-	-	8
5.	Тема 5. Українська суспільно-політична думка початку національного відродження (перша половина ХІХ ст.).	4	2	2	-	-	6	1	-	1	-	-	10
6.	Тема 6. Українська суспільно-політична думка другої половини ХІХ – початку ХХ ст.	4	2	2	-	-	8	-	-	-	-	-	16
7.	Тема 7. Українська суспільно-політична думка періоду революцій та відновлення державності.	8	4	4	-	-	8	2	-	2	-	-	8
8.	Тема 8. Українська суспільно-політична думка 20 - 30-х рр. ХХ ст.	6	4	2	-	-	8	4	2	2	-	-	10
9.	Тема 9. Суспільно-політична думка в Україні у 60-х – перш. пол. 80-х рр. ХХ ст.	4	2	2	-	-	6	1	1	-	-	-	10
10.	Тема 10. Розвиток суспільно-політичної думки в роки незалежності України.	4	2	2	-	-	6	1	1	-	-	-	10
	Проміжний контроль						4						4
	Разом:	48	26	22	-	-	72	12	6	6	-	-	108

5. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

5.1. Зміст навчальної дисципліни за темами

Вступ. Предмет і завдання курсу. Зв'язок з іншими дисциплінами.

Тема 1. Суспільно-політична думка Київської Русі. Зародження і розвиток суспільно-політичної думки в Київській Русі. Вплив суспільно-політичної

думки Візантії. Проблема взаємовідносин світської і церковної влади. Концепції політичної влади. Найважливіші пам'ятки суспільно-політичної думки Київської держави.

Тема 2. Суспільно-політична думка в Україні литовсько-польської доби. Поширення ідей гуманізму. Ю. Дрогобич, С. Оріховський. Берестейська унія. Полемічна література. Г. Смотрицький, К. Філалет, І. Вишенський, М. Смотрицький, С. Зизаній, Ю. Рогатинець. Братський рух в Україні.

Тема 3. Українська суспільно-політична думка доби Козаччини. Проблема державності в українській суспільно-політичній думці. Піднесення суспільно-політичної думки. П. Могила. Державницькі ідеї Б. Хмельницького.

Тема 4. Українська суспільно-політична думка кінця XVII – XVIII ст.

Українська суспільно-політична думка періоду занепаду Української козацької держави. Політичні погляди Ю. Немирича. Вплив діяльності І. Мазепи на розвиток українського суспільства, політичного мислення козацтва. Конституція П. Орлика та її політичне значення. Суспільно-політичні погляди С. Яворського, Ф. Прокоповича, М. Козачинського. Проблема людини в етико-гуманістичних поглядах Г. Сковороди.

Тема 5. Українська суспільно-політична думка початку національного відродження (перша половина XIX ст.).

Вплив декабристського руху, його республіканських і демократичних прагнень на розвиток української суспільно-політичної думки. Проникнення масонства в Україну. Погляди В. Лукашевича. Місце і роль «Історії Русів» в суспільно-політичній думці України.

Кирило-Мефодіївське товариство та суспільно-політичні погляди його учасників. М. Костомаров. Т. Шевченко. Г. Андрузький.

Українська суспільно-політична думка в Західній Україні. І. Могильницький. Вплив «Руської трійці» на формування суспільно-політичної думки в Західній Україні.

Тема 6. Українська суспільно-політична думка другої половини XIX – початку XX ст.

Суспільно-політична спадщина громадівців. В. Антонович. М. Костомаров. Питання держави та бездержавності в концепціях громадівського соціалізму. Погляди М. Драгоманова.

Суспільно-політична думка в Західній Україні. Народовці. Москвофіли.

Українська суспільно-політична думка на зламі століть (кінець XIX – початок XX ст.). Політичні погляди І. Франка. Ю. Бачинський. Погляди М. Міхновського.

Внесок М. Грушевського у розвиток української суспільно-політичної думки.

Тема 7. Українська суспільно-політична думка періоду революцій та відновлення державності.

Українська суспільно-політична думка періоду революції 1905 – 1907 рр. Проблема державної самостійності України.

Українська суспільно-політична думка доби національно-визвольних змагань. Українська держава в поглядах засновників УНР. М. Грушевський.

В. Винниченко. Конституція УНР. Суспільно-політичні погляди В. Вернадського.

Тема 8. Українська суспільно-політична думка 20 - 30-х рр. ХХ ст.

Вплив українізації на українське відродження. Націонал-комунізм. Суспільно-політичні погляди М. Хвильового, О. Шумського, М. Волобуєва, М. Скрипника.

Доктрина В. Липинського. Суспільно-політичні погляди С. Томашівського. Інтегральний націоналізм Д. Донцова.

Українська політична думка періоду формування тоталітаризму. Розстріляне відродження.

Українська суспільно-політична думка в Галичині. Суспільно-політичні погляди М. Сціборського.

Тема 9. Суспільно-політична думка в Україні у 60-х – перш. пол. 80-х рр. ХХ ст.

Шістдесятництво. Дисидентський рух в Україні, його основні течії.

Тема 10. Розвиток суспільно-політичної думки в роки незалежності України.

Проблеми державності в суспільно-політичній думці. Українська національна ідея. Проблеми національної ідентичності в українській суспільно-політичній думці. Плюралізм концепцій.

5.2. Тематика семінарських (практичних, лабораторних) занять.

Тема 1: Суспільно-політична думка Київської Русі.

Тема 2: Суспільно-політична думка в Україні литовсько-польської доби.

Тема 3: Українська суспільно-політична думка доби Козаччини.

Тема 4: Українська суспільно-політична думка кінця XVII – XVIII ст.

Тема 5: Українська суспільно-політична думка початку національного відродження (перша половина XIX ст.).

Тема 6: Українська суспільно-політична думка другої половини XIX – початку XX ст.

Тема 7: Українська суспільно-політична думка періоду революцій та відновлення державності.

Тема 8: Українська суспільно-політична думка 20 - 30-х рр. ХХ ст.

Тема 9: Суспільно-політична думка в Україні у 60-х – перш. пол. 80-х рр. ХХ ст.

Тема 10: Розвиток суспільно-політичної думки в роки незалежності України.

5.3. Організація самостійної роботи студентів денної (заочної) форм навчання

№ з/п	Вид роботи	Кількість годин	Форми звітності
1.	Підготовка до лекційних та семінарських занять	20 (24)	Конспект
2.	Підготовка до проміжного контролю	4 (4)	Модульна контрольна робота
3.	Виконання індивідуальних завдань: - опрацювання наукових статей; - конспект першоджерел	10 (8) 10 (10)	Анотації наукових статей Конспект

	- підготовка реферату; - підготовка до презентації результатів дослідження; - опрацювання тем для самостійного вивчення.	10 (10) 18 (34)	Реферат Презентація
	Разом	72 (108)	

Тематика індивідуальних завдань

Перелік наукових статей для самостійного опрацювання

1. Чухліб Т. Між Європою та Московією: «ідейна війна» українських козаків проти російської тиранії // *STUDIA HISTORIA*. Історичні науки / Гол. ред. Г.В. Боряк. – Вип. 2. – К., 2015. – С. 49 - 63.
2. Малинка Ю.Г. Розвиток громадянського суспільства як філософської концепції в історії суспільно-політичної думки // *Гуманітарний вісник ЗДІА*. 2011. № 47. – С. 210 – 218.
3. Шліхта Н. Елементи річпосполитської ідеології та політичної риторики в «Історії Русів» // *Молода нація*. – 2000. – № 1. – С. 5 – 23.
4. Чорновол І. Політичні концепції київської «Старої громади» // *Молода нація*. – 2000. – № 1. – С. 24 – 39.
5. Чорновол І. Політичні аспекти народницької історіографії: від М. Костомарова до М. Грушевського // *Молода нація*. – 2000. – № 3. – С. 132 – 159.
6. Бортняк Н. Наукова спадщина й громадсько-політична діяльність Степана Томашівського: історіографія та джерела // *Молода нація*. – 2000. – № 4. – С. 31 – 50.
7. Астаф'єв А. Континуальність як модель національної історії (Нарис з історіософії українського радикального націоналізму) // *Молода нація*. – 2001. – С. 5 - 41.
8. Астаф'єв А. Український радикальний націоналізм: теза про ієрархію // *Молода нація*. – 2001. – № 4. – С. 65 – 93.
9. Проценко О. Політичний націоналізм В'ячеслава Липинського і його перспектива в сучасній Україні // *Молода нація*. – 2001. – № 4. – С. 93 – 104.
10. Сас П.М. Витоки українського націотворення // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://toloka.to/t57506>

Перелік періоджерел для конспектування

1. Драгоманов М. Передне слово (до «Громади», 1878).
2. Зіньківський Т. Молода Україна, її становище і шлях.
3. Франко І. *Ukraina irredenta*.
4. Бачинський Ю. *Україна irredenta*.
5. Міхновський М. *Самостійна Україна*.
6. Цегельський Л. *Самостійна Україна*.
7. Грушевський М. Хто такі українці і чого вони хочуть.
8. Грушевський М. *Вільна Україна*.
9. Грушевський М. Якої ми хочемо автономії і федерації.
10. Винниченко В. *Відродження нації* (фрагмент).
11. Липинський В. *Листи до братів-хліборобів*.
12. Донцов Д. *Націоналізм*.
13. Шелухін С. *Україна* (фрагмент).
14. Старосольський В. *Теорія нації* (фрагмент).
15. Хвильовий М. *Україна чи Малоросія?* (фрагмент).
16. Липа Ю. *Призначення України* (фрагмент).
17. Сціборський М. *Націократія* (фрагмент).

Джерело: Політологія. Кінець XIX – перша половина XX ст.: Хрестоматія / За ред. О.І. Семківа. – Львів, 1996. – 800 с.

Тематика рефератів:

1. Зародження ранніх політичних відносин дохристиянської доби.
2. Розвиток суспільно-політичної думки в VI—X ст. на теренах сучасної України.
3. Розбудова державності в історико-політичних творах давньоруських дослідників.
4. Суспільно-політична думка в літописних зведеннях часів Київської Русі.
5. «Повість минулих літ» у суспільно-політичній думці Київської Русі.
6. «Слово про закон і благодать» у суспільно-політичній думці Київської Русі.
7. «Повчання» В.Мономаха у суспільно-політичній думці Київської Русі.
8. Суспільно-політичні погляди Данила Галицького.
9. Розвиток політичної думки на українських землях після навали монголо-татар. «Слово про загибель Руської землі».
10. Суспільно-політична думка в литовсько-польську добу. Політичні погляди С. Оріховського – Роксолана.
11. Місце Люблінської та Брестської уній у політичному житті України. Виникнення братств.
12. Політичні погляди Христофора Фіلالета.
13. Суспільно-політична думка у творах І. Вишенського.
14. Суспільно-політичні погляди П.Могили.
15. Суспільно-політична діяльність гетьмана П. Сагайдачного.
16. Суспільно-політична діяльність гетьмана Б. Хмельницького.
17. Суспільно-політична діяльність І. Виговського та Ю. Немирича.
18. Роль І. Мазепи в процесі розбудови української державності.
19. Конституція гетьмана в еміграції П. Орлика.
20. Суспільно-політичні погляди Ф. Прокоповича та Я. Козельського.
21. Суспільно – політичні погляди Г.Сковороди.
22. Шляхи самоідентифікації галицьких українців (перша пол. XIX ст.).
23. Суспільно-політична діяльність «Руської трійці».
24. Виникнення «русофільства» на території Галичини.
25. Суспільно-політичні погляди членів Кирило-Мефодіївського товариства.
26. Суспільно-політичні погляди Т. Шевченка.
27. Політичні погляди М. Драгоманова.
28. Суспільно-політичні погляди І. Франка.
29. Питання федералізму в поглядах І. Франка.
30. Суспільно-політичні погляди В. Вернадського.
31. Формування суспільно-політичної свідомості В. Винниченка.
32. Внесок В. Винниченка в політичну думку часів визвольних змагань 1917 - 1919 рр.
33. Романтик української ідеї М. Міхновський.
34. Націоналізм Д. Донцова.
35. Націократична держава М. Сціборського.
36. Трансформації «інтегрального» націоналізму.
37. Класократична теорія В. Липинського.
38. Ліберальні погляди Б. Кістяківського.
39. Суспільно-політичні погляди М. Грушевського.
40. Ідея державності в суспільно-політичній думці 40 - 80-х рр. XX ст.
41. Суспільно-політичні погляди українських шестидесятників.
42. Суспільно – політична думка на сучасному етапі.

Результати власного індивідуального дослідження студенти презентують на семінарському занятті (обсяг презентації – не менше 15 слайдів).

6. ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

6.1. Форми поточного контролю: семінарські заняття, індивідуальні завдання.

6.2. *Форми проміжного контролю:* модульна контрольна робота.

6.3. *Форми підсумкового контролю:* залік.

7. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Під час поточного контролю оцінюються відповіді студента на семінарських заняттях, результати самостійної роботи з науковою літературою та першоджерелами, а також якість виконання студентом індивідуального завдання у вигляді реферату та його презентації.

Модульна контрольна робота проводиться в письмовій формі та включає два теоретичні питання, відповіді на які дають можливість оцінити рівень оволодіння теоретичним матеріалом з історії розвитку суспільно-політичної думки в Україні, а також вміння застосовувати ці знання при аналізі політичних процесів в Україні.

Зразок варіанту модульної контрольної роботи:

1. Проаналізуйте суспільно-політичні погляди М. Костомарова.
2. Розкрийте сутність інтегрального націоналізму.

8. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

8.1. *Шкала та схема формування підсумкової оцінки*

Переведення підсумкового балу за 100-бальною шкалою оцінювання в підсумкову оцінку за традиційною шкалою

Підсумковий бал	Оцінка за традиційною шкалою
90-100	зараховано
70-89	
51-69	
26-50	не зараховано
1-25	

Схема розподілу балів

Максимальна кількість балів	70 балів (поточний контроль) – середньозважений бал оцінок за відповіді на семінарських заняттях та виконання індивідуальних завдань, який переводиться у 100-бальну шкалу з ваговим коефіцієнтом.0,7	30 балів (проміжний контроль) – за результатами виконання модульної контрольної роботи
Мінімальний пороговий рівень	35 балів (поточний контроль)	16 балів (проміжний контроль)

8.2. *Критерії оцінювання під час аудиторних занять*

Оцінка	Критерії оцінювання навчальних досягнень
5 балів	Оцінюється робота студента, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією, розв'язує задачі стандартним або оригінальним способом, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки.
4 бали	Оцінюється робота студента, який достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обгрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань,

	використовуючи при цьому обов'язкову літературу, розв'язує задачі стандартним способом, послуговується науковою термінологією. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки.
3 бали	Оцінюється робота студента, який відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень, записує основні формули, рівняння, закони. Не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою, допускає істотні неточності та помилки.
2 бали	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, проте фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни, не розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань.
1 бал	Оцінюється робота студента, який не в змозі викласти зміст більшості питань теми та курсу, володіє навчальним матеріалом на рівні розпізнавання явищ, допускає істотні помилки, відповідає на запитання, що потребують однослівної відповіді.
0 балів	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.

8.3. Критерії оцінювання індивідуальних завдань

Вид	Максимальна кількість балів
Анотування наукових статей	5
Конспект першоджерел	5
Реферат	5
Презентація	5

Критеріями оцінювання *анотацій наукових статей* є вміння студента стисло визначати ключові позиції, які викладені автором у статті.

Критеріями оцінювання роботи з *першоджерелами* є здатність студента тезово розкрити зміст запропонованого матеріалу.

Оцінювання *реферату* здійснюється за такими критеріями: самостійність та оригінальність дослідження, виконання поставлених автором завдань, здатність здійснювати узагальнення на основі опрацювання теоретичного матеріалу та відсутність помилок при оформленні цитування й посилань на джерела.

Критеріями оцінювання *презентації* є її відповідність змісту доповіді студента за матеріалами дослідження та оригінальність візуального представлення.

8.4. Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Максимальна кількість балів за відповідь на 1 питання складає 15 балів. Критеріями оцінювання є: повнота відповіді, здатність критичного аналізу теоретичного матеріалу, вміння наводити аргументи та робити висновки.

8.5. Критерії оцінювання під час підсумкового контролю

Підсумкова оцінка виставляється за результатами поточного та проміжного контролю.

9. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Технічні засоби для демонстрування презентацій (ноутбук, проектор), веб-сервіс Google Classroom.

10. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

10.1. Основні джерела

1. Нариси з історії суспільних рухів та політичних партій в Україні (XIX- XX ст.).– Львів, 2001.
2. Морозов В.В. Історія української суспільно-політичної думки. Навчальний посібник. – К., 2006.
3. Салтовський О.І. Концепції української державності в історії вітчизняної політичної думки. – К., 2002.
4. Нариси з історії суспільних рухів і політичних партій в Україні (XIX – XX ст..) / Малик Я.Й., Вол Б.Д., Гелів С.Д. та ін. – Львів, 2001.
5. Корольов Г.О. Інтелігенція та українська ідея початку XX ст.: історико-теоретичний аспект / Проблеми історії України XIX – початку XX ст. – Випуск УІІІ. – К., 2004. – С. 219 – 224.

10.2. Допоміжні джерела

1. Український Гетьманат: нариси історії національного державотворення XVII–XVIII ст. У 2 кн. – Кн. 1 / Ред. кол.: В. Смолій (відп. ред.), О. Бачинська, В. Горобець (заст. відп. ред.), О. Гуржій, В. Матях (відп. секр.), Ю. Мицик, В. Степанков, Я. Федорук, Т. Чухліб (заст. відп. ред.). НАН України. Інститут історії України. – К.: Інститут історії України, 2018. – 610 с.
2. Український Гетьманат: нариси історії національного державотворення XVII–XVIII ст. У 2 кн. – Кн. 2 / Ред. кол.: В. Смолій (відп. ред.), О. Бачинська, В. Горобець (заст. відп. ред.), О. Гуржій, В. Матях (відп. секр.), Ю. Мицик, В. Степанков, Я. Федорук, Т. Чухліб (заст. відп. ред.). НАН України. Інститут історії України. – К.: Інститут історії України, 2018. – 580 с.
3. Політична історія України : Посібник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. В. І. Танцюри. – К. : Видавничий центр «Академія», 2001. – 488 с.
4. Реєнт О., Сердюк О. Перша світова війна і Україна. – К., 2004.
5. Реєнт О.П. Україна в імперську добу (XIX – початок XX ст.). – К., 2003.
6. Калініченко В.В., Шабельник Г.П. Витоки світогляду та політичної свідомості революційних народників в Україні 70-х рр. XIX ст. (соціально-психологічний аспект) // УІЖ. – 2006. – № 2. – С. 38 – 48.
7. Шип Н. Зв'язок українського національного й соціального рухів у другій половині XIX ст. // Історія України. – 2007. – №43,45; 2009. – №9, 15.
8. Коляда І., Милько В. «Перші бруньки національної свідомості» (до 135-річчя від дня заснування Південно-Західного Відділу Імператорського Російського Географічного товариства) // Історія в школах України. – 2009. – № 4. – С. 38 – 43.
9. Панченко В. «Сила чорноземна наш Чубинський...» // Історія в школах України. – 2009. – №5. – С. 40 – 44.
10. Гуз А. Роль земських діячів та земств у процесі національно-культурного відродження України (II половина XIX – початок XX ст.) // Історія в школі. – 2001. – №7.
11. Гусев В. Бунт в суспільно-політичному житті України (кінець XIX ст. – 1921 р.) // Історія України. – 2000. – № 20, 21.
12. Чорна Т. Народні виступи на початку XX століття // Історія України. – 2001. – № 15.

13. Реєнт О.П. Революційні та соціальні рухи трудящих мас України // УІЖ. – 2005. – № 4.
14. Волковинський В. Україна в орбіті есерівського тероризму на початку ХХ століття // Історія України. – 2002. – №8.
15. Тичина А.К. Суспільно-політичне становище / Україна: Нові часи: Посібник для студентів-заочників. – Ізмаїл: СМІЛ, 2011. – С. 146-151. (у співав.: Церковна В.Г., Дізанова А.В., Гончарова Н.О., Чорна Л.В., Шевченко А.М., Ветрова Г.В.).
16. Циганенко Л.Ф. Парламентська діяльність дворянства Бессарабії під час революції 1905-1907 рр. в Російській імперії // Матеріали ІV міжнародної наукової конференції «Революції в Україні ХХ – ХХІ ст.: співзвуччя епох», присвяченої 90-річчю Української держави та 125-річчю від дня народження П. Скоропадського, 25 квітня 2008 р. – Одеса: Одеський державний університет внутрішніх справ, 2008. – С. 122-125.
17. Циганенко Л.Ф. Участь дворянства Південно-Причорноморського регіону в політичному житті краю наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. // Матеріали ІІІ міжнародної конференції «Причорноморський регіон у контексті європейської політики: історія та сьогодення», 4-6 вересня 2008 р. – Одеса-Ополе-Вроцлав, 2008. – С. 378-384.
18. Верховцева І.Г. Початок Українського національного відродження // Україна: Нові часи: Посібник для студентів-заочників. – Ізмаїл: СМІЛ, 2011. – С. 44-53. (у співав.: Тичина А.К., Дізанова А.В., Церковна В.Г., Гончарова Н.О., Чорна Л.В., Шевченко А.М., Ветрова Г.В.).
19. Верховцева І.Г. Громадсько-політичний рух // Україна. Нові часи: Посібник для студентів-заочників. – Ізмаїл: СМІЛ, 2011. – С. 107-117. (у співав.: Тичина А.К., Дізанова А.В., Церковна В.Г., Гончарова Н.О., Чорна Л.В., Шевченко А.М., Ветрова Г.В.).
20. Верховцева І.Г. До питання націєтворчої діяльності земських найманих працівників в Україні // Інтелігенція і влада: Громадсько-політичний збірник. – Вип. 22. – Серія: Історія. – Одеса, 2011. – С. 23-29.
21. Дізанова А.В. Події революції 1905-1907 рр. в Україні. У роки третьочервневої монархії // Україна: Нові часи: Посібник для студентів-заочників. – Ізмаїл: СМІЛ, 2011. – С. 152-163. (у співав. Тичина А.К., Церковна В.Г., Верховцева І.Г., Гончарова Н.О., Чорна Л.В., Шевченко А.М., Ветрова Г.В.)
22. Дізанова А.В. Політика коренізації у 20-х – 30-х рр. ХХ ст. (на матеріалах південного регіону України) // Науковий вісник ІДГУ. – Вип. 24. – Ізмаїл, 2008.
23. Чорна Л.В. Ідейно-політичні спрямування у діяльності Південно-Західного Відділу Російського Географічного Товариства // Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету. – Ізмаїл, 2008. – Вип. 25. – С. 24-28.
24. Чорна Л.В. Західноукраїнські землі у першій половині ХІХ ст. // Україна. Нові часи: Посібник для студентів-заочників. – Ізмаїл: СМІЛ, 2011. – С. 54-66. (у співав.: Тичина А.К., Дізанова А.В., Верховцева І.Г., Церковна В.Г., Гончарова Н.О., Шевченко А.М.).
25. Чорна Л.В. Громадівський рух 60-70-х рр. ХІХ ст. у контексті українського національного відродження // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету. – Вінниця, 2007. – Вип. 12. – С. 145-150.
26. Норильское восстание 1953 года подняли украинцы / Аргумент. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://argumentua.com/stati/norilskoe-vosstanie-1953-goda-podnyali-ukraintsy>
27. Нарижный Ю. Архетипы украинской души и факторы национальной дезинтеграции / Наша философия. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.philosophy.co.ua/?p=106>
28. Соціальні трансформації в Україні: пізній сталінізм і хрущовська доба: Колективна монографія / Відп. ред. В.М. Даниленко. – К.: Інститут історії України, 2014. – 697 с.

29. З архівів ВУЧК-ГПУ-НКВД-КГБ / Гол. ред. О. Рубльов. - № 1 (42). – Київ; Харків, 2014. – 424 с.
30. STUDIA HISTORIA. Історичні науки / Гол. ред. Г.В. Боряк. – Вип. 2. – К., 2015. – 142 с.
31. Чухліб Т. Між Європою та Московією: «ідейна війна» українських козаків проти російської тиранії // STUDIA HISTORIA. Історичні науки / Гол. ред. Г.В. Боряк. – Вип. 2. – К., 2015. – С. 49 - 63.
32. Русначенко А. Книжки бажані й небажані в УРСР у 1960–1980-ті роки // Україна ХХ ст.: культура, ідеологія, політика. Збірник статей / Ред. кол.: С. І. Білокінь, В. М. Даниленко (відп. ред.), О. В. Добржанський, Г. В. Касьянов, С. В. Кульчицький, В. П. Швидкий (відп. секр.). НАН України. Інститут історії України. – Вип. 20. – Львів: Растр-7, 2015. – С. 130 – 139.
33. Чорноморська минувшина. Записки Відділу історії козацтва на Півдні України: Збірник наукових праць / Ред. Кол.: Смолій В. А. (гол. кол.), Бачинська О. А. (відп. ред.) та ін. – К. Науково-дослідний інститут козацтва Інституту історії України НАН України. – Вип. 9. – Одеса: СПД-ФО Бровкін О.В., 2014. – 122 с.
34. Шліхта Н. Історія радянського суспільства. Курс лекцій. 2-ге вид., переробл. І доп. – Х.: Акта, 2015. – 252 с.
35. Сергійчук В. Українські державники: Андрей Шептицький. – Вишгород: ПП Сергійчук М. І., 2015. – 440 с.
36. Плохій С. Козацький міф. Історія та націєтворення в епоху імперій / Авториз. пер. з англ. М. Климчука. – К.: Laurus, 2015. – 400 с.
37. Снайдер Тімоті. Перетворення націй. – К.: Дух і Літера, 2012. – 624 с.
38. Шпорлюк Р. Формування модерних націй: Україна – Росія – Польща / Пер. з англ. Г. Касьянова, М. Климчука, М. Рябчука, Я. Стріхи, Д. Матіяш, Х. Чушаак. – К.: Дух і Літера, 2013. – 552 с.
39. В'ячеслав Липинський та його доба: Наукове видання / Відп. ред.: Ю. Терещенко; Упорядн.: Т. Осташко, Ю. Терещенко. Союз гетьманців-державників; Центр соціогуманітарних досліджень ім. В. Липинського; Східноєвропейський дослідний інститут ім. В. К. Липинського (Філадельфія); Український національний музей у Чикаго. – Кн. 4. – К.: Темпора, 2015. – 824 с.
40. Системні зміни в українському суспільстві першої половини ХХ століття: структура джерельної бази дослідження / Упоряд. Н. Миронець, В. Піскун; Ред. Кол.: Г. В. Папакін (голова), В. А. Брехуненко, Д. В. Бурім, І. Б. Гирич, О. О. Маврін (відп. секр.), Н. І. Миронець, Ю. А. Мицик, В. І. Наулко, В. М. Піскун. Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України. К.: «МП Леся», 2015. – 263 с.
41. Лукінюк М. В. Руйнуймо міфи! Полемічні нотатки до українсько-російської історії з окремими фрагментами з дискусій автора в Інтернеті. – К.: Український пріоритет, 2014. – 576 с. – (ІСТОРИЧНІ СТУДІЇ)
42. В'ячеслав Липинський: повне зібрання творів, архів, студії. – Т.1: Суспільно-політичні твори (1908 – 1917) / Ред. кол. Я Пеленський (гол. ред.). – К.: Український письменник, 2015. – 784 с.
43. Гирич І. Українські інтелектуали і політична окремішність (середина ХІХ – початок ХХ ст.) / Відп. Ред. О. Рубльов. – К.: Укр. Письменник, 2014. – 496 с.
44. Зозуля С.Ю. Ніжин модерної доби: студії з історіографії, пам'яткознавства, персоналістики. – К.: Видавець Олег Філюк, 2014. – 344 с.
45. Нагорна Л.П. Історична культура: концепт, інформаційний ресурс, рефлексивний потенціал. – К.: ПІЕНД ім. І.Ф. Кураса, 2014. – 382 с.
46. Національна та історична пам'ять: Збірник наукових праць. – Вип. 7.: Павло Скоропадський – останній гетьман України (до 140-річчя від дня народження) / Під ред. В.Ф. Солдатенка. – К.: ДП «НВЦ «Пріоритети», 2013. – 310 с.

47. Мицик Ю. А., Нічик В. М., Хижняк З. І. Петро Могила / НАН України. Інститут української археології та джерелознавства ім. М. С. Грушевського; Українська Православна Церква Київського Патріархату; Національний університет «Києво-Могилянська Академія». – К., 2013. – 400 с.
48. Преловська І. Джерела з історії Української Автокефальної Православної - Церкви (1921 – 1930) – Української православної Церкви (1930 – 1939) / Наук. Ред.. А.Л. Зінченко. – К.: Інститут української археології та джерелознавства ім. М.С. Грушевського, 2013. – 696 с.
49. Неприборкане різноголосся: Друга світова війна і суспільно-політичні настрої в Україні, 1939 – червень 1941 рр. [Unbridled Dissonance: The Second World War and Socio-Political Identities in Ukraine, 1939–1941]. Institute of Political and Ethno-National Studies at the National Academy of Sciences of Ukraine, the TKUMA All-Ukrainian Centre for the Study of the Holocaust, the Canadian Institute of Ukrainian Studies, and the Petro Jacyk Program for the Study of Modern Ukrainian History. – Edmonton; Toronto; Lviv, 2012. – 508 p.
50. Прокопович Теофан. Філософські праці. Вибране / Упорядн. В. Литвинов. – К.: Вид-во “Дніпро”, 2012. – 616 с.
51. Любовець О.М. Українські партії революційної доби 1917 – 1920 рр.: Нариси історії та програмні документи. – К.: Парламентське вид-во, 2012. – 612 с.
52. Однороженко О. Українська (руська) еліта доби Середньовіччя і раннього Модерну: структура та влада / Ред.: Ю. Олійник, Ю. Железна. – К.: Темпора, 2011. – 422 с.
53. Яковенко Н. Дзеркала ідентичності. Дослідження з історії уявлень та ідей в Україні XVI – початку XVIII століття. – К.: Laugus, 2012. – 472 с. – (Золоті ворота. – Вип. 2).
54. Борисова О. В. Зовнішня політика України : історія та сучасність / О. В. Борисова : курс лекцій. – К. : Кондор-видавництво, 2017. – 344 с.
55. Сас П.М. Витоки українського націотворення // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://toloka.to/t57506>
56. Українська націологія: від другої світової війни до відродження держави. Історичні нариси. – Львів, 2004.
57. Тисяча років української суспільно-політичної думки. – К.: Дніпро, 2001. – Т.І - ІХ. – Т. ІХ.

10.3. Інтернет-ресурси

<http://history.org.ua/uk> – Інститут історії України НАН України

<http://www.litopys.org.ua> – ІЗБОРНИК. Історія України IX-XVIII ст. Першоджерела та інтерпретації

<http://uamoderna.com> – Україна модерна. Міжнародний інтелектуальний часопис.